

Sundbyberg 2020-06-017

Diarienummer: S2020/05402/SF

Vår referens:

Monica Klasén McGrath

monica.klasen.mcgrath@funktionsratt.se

Mottagare:

Socialdepartementet

s.remissvar@regeringskansliet.se

erika.k.nilsson@regeringskansliet.se

Remissvar: Tillfälliga bestämmelser om viss smittbärrpenning med anledning av sjukdomen covid-19

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 46 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar ca 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt - rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla.

Människor med funktionsnedsättning och eller kronisk sjukdom, varav många är medlemmar i något av våra medlemsförbund berörs särskilt av coronapandemin. Funktionsrätt Sverige har engagerat oss på flera viktiga områden sedan utbrottet startade i Sverige bland annat i frågan gällande behovet av smittskyddspenning/tillfällig förebyggande sjukpenning samt smittbärrpenning.

Sammanfattning

Funktionsrätt Sverige har vid flera tillfällen under våren påtalat det akuta behovet av en smittskyddspenning/förebyggande sjukpenning för personer som tillhör en riskgrupp som riskerar att

drabbas av ett särskilt allvarligt sjukdomsförlopp vid insjuknande i covid-19, samt smittbärrpenning för närstående som delar hushållsgemenskap med personer i riskgrupp. Skyddandet av riskgrupper är helt centralt i pandemibekämpningen, därtill hör att uppenbara riskpersoners närmaste anhöriga inte får riskera att ta hem viruset.

Funktionsrätt Sverige välkomnar därför regeringens förslag om en smittbärrpenning med anledning av sjukdomen covid-19. Det är dock olyckligt med den korta remisstiden om en dag. Materialet är komplext och kräver mer tid för att göras rättvisa.

Vi är dock positiva till att regeringen tagit hänsyn till våra synpunkter och nu omfattar närstående till personer i riskgrupp i det nya förslaget. Vår viktigaste synpunkt på denna promemoria handlar dock om förslaget till avgränsning av vilka närstående som ska omfattas av smittbärrpenningen.

Avgränsningen innebär att endast vissa personer i riskgrupp kommer att skyddas för smitta, det vill säga de som antingen har statlig personlig assistans, som delvis utförs av närstående eller som vårdas av närstående, som uppbär närståendepenning. Skyddet omfattar dessutom endast de vars närstående har ett annat förvärvsarbete.

Många personer som är i riskgrupp har inte personlig assistans, men riskerar lika fullt att smittas av sina närstående och drabbas av ett allvarligt sjukdomsförlopp vid covid-19. En synpunkt som delas av flera av våra medlemsförbund.

Avgränsningen förfelar därmed syftet med den tillfälliga förebyggande sjukpenningen som det definieras under Konsekvenser i promemorian om Tillfällig förebyggande sjukpenning med anledning av covid-19: "Den nya förordning som föreslås, syftar till att bidra till ett ökat skydd för de individer som löper störst risk att drabbas av ett särskilt allvarligt sjukdomsförlopp vid insjuknande i covid-19."

Vi menar i övrigt att den tillfälliga förebyggande sjukpenningen bör kunna betalas ut retroaktivt, då flera av våra medlemsförbund vittnat om att många personer i riskgrupp samt deras närstående tvingats avstå från förvärvsarbete, utan ersättning, sedan i början av mars för att skydda sig mot smitta.

Flera av våra medlemsförbund upplever också fortsatt en oro kring definitionen av riskdiagnoser och vilka grupper som i Försäkringskassans bedömningar kommer att omfattas av den tillfälliga sjukpenningen.

Vi ställer oss positiva till att regeringen nu tydliggjort att ersättningen kommer att finnas kvar så länge som Sverige befinner sig på en högre risknivå för smittspridning än 3. Samtidigt är vi fortsatt frågande till att den tillfälliga förebyggande sjukpenningen samt smittbärrpenningen endast kan betalas ut under 90 dagar.

Den sammanvägda bedömningen av bristerna i promemorian blir att förslaget varken helt uppfyller syftet att skydda personer i riskgrupp eller syftet att garantera försörjning för personer i riskgrupp under den pågående coronapandemin.

Förslaget svarar därmed heller inte upp mot riksdagens uppdrag till regeringen från den 16 april, nämligen att "återkomma med ett förslag som säkrar att personer i ovan nämnda grupper får ett effektivt skydd via socialförsäkringssystemet under en begränsad tid."

Avgränsningen av närstående behöver vidgas

I promemorian föreslås att närstående, som till viss del (minst 80 timmar i månaden) arbetar som personlig assistent till en vuxen person (som uppbär minst 20 timmars assistansersättning i veckan) i en riskgrupp och i övrig del förvärvsarbetar, ska ha rätt till smittbärrpenning i de fall personen i riskgrupp får assistansersättning. Ersättningen ska också kunna lämnas till anhöriga som till viss del får närståendepenning för vård av en vuxen person i en riskgrupp och i övrig tid förvärvsarbetar.

Vi ser det generellt som problematiskt att beviljad assistans och anställning som assistent, eller närståendearsättning, ska vara det som avgör om man ska få ersättning för att skydda utsatta närstående från smitta eller inte. Många personer som är i riskgrupp har inte personlig assistans, men riskerar lika fullt att smittas av sina närstående. En synpunkt som delas av flera av våra medlemsförbund.

Avgränsningen är problematisk på flera sätt. Dels innebär kravet på minst 20 timmars assistansersättning i veckan, om det avser grundläggande behov, att hela den kommunala assistansen lämnas utanför och endast närstående till de som uppbär statlig assistans omfattas av ersättningen och smittskyddet av närstående. Arbetar man som assistent åt sin närstående som tillhör riskgrupp inom ramarna för den kommunala assistansen kan man alltså inte uppbära ersättning.

Dels är kravet på att den närstående också förvärvsarbetar oklart. Bland de personer som redan arbetar 80 timmar i månaden som personlig assistent åt sin närstående, är det sannolikt många som har en timanställning under den andra halvan. Här behövs ett förtydligande av att timanställning betraktas som förvärvsarbete och därmed berättigar till smittbärrpenning. Det bör också förtydligas hur närstående med exempelvis a-kassa eller aktivitetsstöd, inte ska förlora sin försörjning om de på grund av smittrisk inte kan delta i de aktiviteter som krävs, eller hur de kan få del av smittbärrpenning.

Mot bakgrund av att endast en av tio ansökningar om statlig assistans till Försäkringskassan avslås, kan vi också dra slutsatsen att många personer i riskgrupp som är i behov av assistans inte har det. Många av dessa personer är helt beroende av sina närståendes stöd i sin vardag och blir med det aktuella förslaget skyddslösa.

Många personer i riskgrupp får alltså inte ta del av det skydd det skulle innebära att även närstående får rätt till smittbärrpenning.

Vi förstår det som att förslaget inte styrs av den riskbedömning och analys som Socialstyrelsen genomfört i bestämningen av vilka personer som ska skyddas från smitta, utan istället av möjligheten att avgränsa vissa kategorier för rätten till ersättning. Hur bestämningen av dessa kategorier gått till är svårt att förstå, då det saknas en tydlig argumentation i promemorian.

En enkel avgränsning av gruppen närstående i sammanhanget skulle kunna vara att den läkare som utfärdar riskgruppsbedömningen för en person som ska söka tillfällig förebyggande sjukpenning, i bedömningen också anger om även närstående till patienten bör avstå arbete som innebär smittrisk.

Närstående skulle dessutom precis som person i riskgrupp kunna intyga sin situation med ett arbetsgivarintyg på att arbetsuppgifterna inte går att utforma så att skyddsföreskrifter kan följas.

Det nya förslaget speglar att det fortfarande råder ovisshet om vad som är säkrast ur smittskyddssynpunkt när det gäller närstående som delar hushållsgemenskap med personer i de av Socialstyrelsen definierade riskgrupperna. Detta måste utredas så att det står fullständigt klart vad som gäller.

Det enda rimliga är att regeringen tar tillbaka och reviderar förslaget så att samtliga närstående till personer i riskgrupp kan ha rätt till

ersättningen, om inte deras arbetssituation kan anpassas på ett sådant sätt, att risken för smitta elimineras.

Vi förutsätter att regeringen sedan skyndsamt återkommer med fortsatta förslag om smittbärrarpenning för närstående.

Retroaktiv ersättning av förebyggande sjukpenning.

Förordningen avses träda i kraft den 1 juli 2020 och gälla fram till dess att risknivån för samhällsmitta i Sverige har sänkts till 3. Det föreslås dessutom att ersättning endast ska kunna betalas ut för 90 dagar.

Funktionsrätt Sverige anser att ersättning bör kunna betalas ut retroaktivt för den tid personer som uppfyller kriterierna redan har avstått förvärvsarbete på grund av smittorisk.

Våra medlemsförbund vittnar om att många av deras medlemmar redan vid pandemins utbrott vidtog försiktighetsåtgärder i enlighet med Folkhälsomyndighetens rekommendationer. Vittnesmålen handlar om människor som avstått från att gå till arbetet även om de riskerat att förlora sin anställning och i vissa fall gjort det, om de som använt alla sina besparingar och om andra som tvingats ta dyra lån för att klara vardagen. Vi menar därför att sökanden bör ersättas retroaktivt för den tid som går att styrka via läkarintyg enligt den ordning som föreslås.

Vikten av en snabb och effektiv behandling av sökandes ansökan kan inte nog betonas. Försäkringskassan bör därför påskynda verkställandet och godkänna ansökan där patient och läkare är överens om individens medicinska skyddsbehov.

Grupper som omfattas av den tillfälliga förebyggande sjukpenningen

Enligt regeringens förslag har en försäkrad rätt till sjukpenning i förebyggande syfte utöver det som specificeras i socialförsäkringsbalken om personen tillhör någon av de riskgrupper som enligt Socialstyrelsens definition riskerar ett allvarligt sjukdomsförlopp vid covid-19.

Funktionsrätt Sverige tar inte ställning till vilka diagnosgrupper som bör omfattas av rätten till förebyggande sjukpenning. Se i denna fråga vidare yttranden från våra medlemsförbund som har djupare kunskap om olika diagnoser.

Vi vill dock återigen poängtera vikten av att Försäkringskassan gör

en individuell bedömning av hela sjukdomsbilden och hälsoläget i de ansökningar om tillfällig förebyggande sjukpenning som inkommer. Det kan handla om att uppmärksamma samsjuklighet, men också exempelvis komplikationer på grund av medicinering eller andra faktorer som innebär infektionsrisk eller problem med lungorna.

Detta för att förebygga att man sorterar bort personer utifrån huvuddiagnos och missar samsjuklighet med tillstånd som ingår bland de diagnoser som omfattas i Socialstyrelsens definition av riskgrupper.

I den rådande situationen där kunskapsläget hela tiden uppdateras i takt med nya erfarenheter är det naturligt att exempelvis definitioner och förtydliganden gällande särskilda riskgrupper förändras. Därför är det inte förvånande att Socialstyrelsen så sent som den 2 juni¹ och Folkhälsomyndigheten², den 15 juni, kom med uppdateringar gällande riskgrupper. Vilka riskgrupperna är och hur de graderas bör uppdateras i det senaste förslaget.

Med vänlig hälsning
Funktionsrätt Sverige

Elisabeth Wallenius
Ordförande

1

file:///C:/Users/mokl/AppData/Local/Microsoft/Windows/INetCache/IE/9M017VQ1/identifiering-av-riskgrupper-covid19.pdf

² <https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/utbrott/aktuella-utbrott/covid-19/rad-och-information-till-riskgrupper/>

Tillfälliga bestämmelser om förebyggande sjukpenning med
anledning av sjukdomen covid-19

Sida 6 av 6